

Pohjois-Karjala 1.12.2017

Alueprofiili

Pohjois-Karjala on noin 163 000 asukkaan maakunta, joka muodostuu kolmesta seutukunnasta ja 13 kunnasta, joista viisi on kaupunkeja. Heinäveden kunta siirtyy osaksi Pohjois-Karjalaa 1.1.2020 alkaen. Pinta-alaltaan laajan (21 584 km², josta vesistöjä 3 821 km²) ja väljästi asutun (9,2 as./km²) maakunnan yhdyskuntarakenteelle on tyypillistä asutuksen keskittyminen haja-asutusalueilta keskustaajamiin ja erityisesti Joensuun seudulle, joskin asukkaista yli puolet asuu edelleen tilastoluokituksen mukaisella maaseudulla. Pohjois-Karjalan väestörakennetta luonnehtii suurten ikäluokkien korkea osuus. Toisaalta Pohjois-Karjala on vahvoine koulutusorganisaatioineen merkittävä koulutusmaakunta ja kasvavan maakuntakeskus Joensuun asukkaista 37 % on koululaisia ja opiskelijoita (Suomi: 23 %). Vaikka Pohjois-Karjalan työttömyysaste on korkea, talouskehitys on tällä vuosikymmenellä ollut suhteellisen vahvaa.

Pohjois-Karjalan maakuntaohjelman POKAT 2021 **visiona** on älykäs erikoistuminen, öljyvapaa maakunta ja elinikäinen osallistuminen. **Maakuntaohjelman painopisteet** ovat:

- **Elinvoimaa alueiden verkostoitumisesta – Hyvä saavutettavuus ja toimintaympäristö**
- **Uudistumisella kasvua – Monipuolinen, kestävä ja työllistävä elinkeinorakenne**
- **Hyvinvointia kumppanuuksilla – Sujuva arki**

Pohjois-Karjalan toimialarakenne on monipuolinen. Sekä perinteisesti vahvoja toimialoja veturiyrityksineen että myös kansainvälisen tason huippututkimukseen pohjautuvia uusia potentiaalisia kasvualoja on useita. Tärkeimmät tuotannolliset alat ovat metsäbiotalous ja teknologiateollisuus. Ne ovat maakunnan suurimpia työllistäjiä heti hyvinvointipalvelujen jälkeen.

Pohjois-Karjalan **älykkään erikoistumisen** ytimen muodostavat em. kaksi osaamiskokonaisuutta, joista ensimmäinen – **Metsäbiotalouden uudet ratkaisut** – muodostaa maakunnan vahvimman tutkimus- ja osaamis pohjaisen kokonaisuuden. Kansainvälisesti ainutlaatuisen osaamiskeskittymän ohella metsäbiotalouden kilpailutekijöinä ovat alueen mittavat metsä- ja bioenergiavarat sekä alan yli 500 yritystä. Metsäbiotalous on myös Joensuun kaupungin ja valtion välisen kasvusopimuksen pääteemana, lisäksi vahvistetaan fotonikan ja oppimisen digitalisaation mahdollisuuksia. **Teknologiat ja materiaalit kasvun mahdollistajina** -osaamisala on teknologiateollisuuden painottuva yritysvetoinen kokonaisuus. Merkittävää potentiaalia on myös kaivannaistoiminnalla ja matkailulla. Luonnonvara-aloista myös maataloudella ja ruoantuotannolla on tärkeä merkitys. Valtakunnan kärkitasoa ollaan erityisesti luomutuotannossa, jonka osuus peltopinta-alasta vuonna 2016 oli noin neljäsosa.

Yhtenä Pohjois-Karjalan tavoitteena on **öljyvapaus**: maakunnassa halutaan olla eturintamassa tuottamassa ja käyttämässä uusiutuvia energioita kestävällä ja järkevällä tavalla. **Elinikäinen osallistuminen** on tavoite nähdä ikääntyvä väestörakenne haasteen sijasta myös mahdollisuutena. Tästäkin syystä uutena asiana maakuntaohjelmaan on nostettu läpileikkaavaksi teemaksi turvallisuus.

Yritysten sijoittumisen ja kilpailukyvyyn kannalta keskeisimmät edellytykset ovat toimivat liikenneyhteydet ja osaavan työvoiman saatavuus. Niihin liittyy muuhun maahan verrattuna haasteita, esimerkiksi kohtaanto-ongelmat ovat luonteeltaan rakenteellisia (vaikka on työttömiä työnhakijoita, he eivät työllisty vapaisiin työpaikkoihin). Väestömäärältään pienehkön, mutta maantieteellisesti laajan ja vesistöisen rajamaakunnan elinehto ovat monipuoliset yhteistyöverkostot ja toimiva liikenneinfrastruktuuri. Erityisesti ajallinen saavutettavuus tärkeimmille yhteistyö- ja liiketoiminta-alueille/alueilta on ratkaisevan tärkeää. Pohjois-Karjalan sijainti Venäjän rajalla vahvistaa alueen kansainvälistä asemaa kauttakulkuliikenteessä ja valtioiden lähialueiden välisessä liikenteessä. Kuutoskäytävä, jonka perustana ovat Karjalan rata, Saimaan syväväylä ja valtatie 6 tulee olemaan merkittävin reitti Pohjois-Karjalasta yleiseurooppalaiselle TEN-t ydinverkolle, tässä tapauksessa Scan-Med käytävälle, joka kulkee Suomessa välillä Turku-Vaalimaa.

Väestödynamikka

Pohjois-Karjalan väkiluku laskee, vuonna 2016 asukasluku pieneni 670 hengellä. Väestön väheneminen on viime vuosina johtunut luonnollisesta väestömuutoksesta: kuolleiden määrä on ylittänyt syntyneiden määrän. Ero on entisestään suurentunut kun syntyneiden määrä on laskenut ja kuolleiden määrä kasvanut. Vuonna 2016 syntyneiden määrä oli tilastohistorian pienin (1 420 henkeä) ja kuolleiden määrä (2 051) puolestaan suurin. Vuoden 2017 tammi-syyskuun luvut olivat vielä edellisvuotta heikompia. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan väkiluku vähenee tulevaisuudessa, joskin hyvin maltillisesti: vuonna 2040 väkiluku olisi ennusteen mukaan 159 730.

Seitsemän muuttovoittovuoden jälkeen Pohjois-karjalan kokonaisnettomuutto painui 28 hengen verran tappiolliseksi vuonna 2016. Vuosien 2009–2015 muuttovoiton taustalla oli vuotuinen, luokkaa 300–500 henkeä oleva nettosiirtolaisuus. Vuonna 2016 nettosiirtolaisuus oli 484 henkeä eikä se aivan riittänyt kompensoimaan maan sisäistä muuttotappiota (-512 henkeä). Kuluvana vuonna muuttoliikeluvut ovat heikentyneet. Erityisesti tähän on vaikuttanut kasvanut maan sisäinen lähtömuutto. Kaikkiaan maakunnan väkiluku väheni vuoden 2017 tammi-syyskuussa 935 hengellä, luku oli yli kaksinkertainen vuoden 2016 vastaavaan ajankohtaan verrattuna (-413) (Tilastokeskus on tosin ilmoittanut, että väestön ennakkotilaston tämän vuoden tietoihin liittyy uudenmuuttoisten tietojen käsittelyyn liittyviä varauksia).

Väestörakennetta luonnehtii suurten ikäluokkien korkea väestöosuus. Vanhushuoltosuhte (39,2) on selvästi korkeampi kuin maassa keskimäärin (33,2). Nuorten osalta tilanne on toisinpäin (P-K: 23,5 ja Suomi: 25,8), joten sekä vanhuset että nuoret huomioivan väestöllisen huoltosuhteen tarkastelu ikään kuin tasoittaa eroja. Maakunnan sisällä väestörakenteen ja muuttoliikkeen erot ovat suuret. Väestön keskittyminen Joensuun kaupunkialueelle on selkeä trendi. Maaseutualueilla ja maakunnan reuna-alueilla väki vähenee. Vuoden 2016 lopussa Pohjois-Karjalassa asui 3 881 ulkomaan kansalaista, jotka tulivat 106 maasta. Suurimmat ryhmät olivat venäläiset (1 678), virolaiset (201) ja somalialaiset ja thaimaalaiset (molempia 148). Maahanmuuttajat ovat pääosin nuoria aikuisia, joten maahanmuutto vaikuttaa maakunnan ikärakennetta tasapainottavasti.

Aluetalouden, kuntatalouden ja työllisyyden dynamiikka

Pohjois-Karjalan talous elpyi viime vuosikymmenen lopun taantumasta nopeasti ja aluetalouskehitys on ollut suurimman osan kuluva vuosikymmentä vahvempaa kuin maassa keskimäärin. Esimerkiksi asukasta kohden laskettu bruttoaluetuote oli vuonna 2010 71,3 % koko maan tasosta, mutta vuonna 2015 vastaava luku oli jo 78,0 %. Vahvasta kehityksestä kertovat myös liikevaihtoluvut, joskin suhteellinen asema on viime aikoina talouskasvusta huolimatta heikentynyt. Kuluvan vuoden alkupuoliskon kasvuvauhti (+3,7 %) oli Pohjois-Karjalassa kovinta sitten vuoden 2011, mutta koko maan kasvusta (+6,8 %) jäätii nyt jälkeen.

Selvimmän esille nousevia merkittäviä toimialoja ovat sijaintiosamäärätarkastelun perusteella metsätalous ja muoviteollisuus. Työpaikkojen kokonaismäärä on tällä vuosikymmenellä laskenut selvästi. Eniten työpaikkoja on kadonnut maataloudesta, vahvinta kasvu on puolestaan ollut sosiaali- ja terveystaloudissa. Pohjois-Karjalaan on tällä vuosikymmenellä kohdistunut myös merkittäviä valtiosektorin työpaikkavähennyksiä. Valtion yksiköitä koskevat päätökset ja säästötoimenpiteet ovat merkinneet yhteensä noin 800 työpaikan vähennystä Pohjois-Karjalasta, joskin vähennyksiä on kompensoinut mm. Puolustusvoimien palvelukeskuksen sijoittaminen Joensuuhun. Suurin yksittäinen työpaikkamenetyks aiheutui Pohjois-Karjalan Prikaatin lakkauttamisesta (noin 280 työpaikkaa). Maakunnan oman hätäkeskuksen ja molempien vastaanottokeskusten lakkauttaminen, rajavartiolaitoksen henkilöstösiirrot, aluehallintouudistus ja koulutukseen kohdistetut leikkaukset ovat nekin vähentäneet työpaikkojen määrää.

Teollisuustyöpaikkojen määrän laskusta huolimatta maakunnan teknologiateollisuusvetoinen vienti vetää hyvin. Viennin merkitys on suuri, yli puolet teollisuustuotannosta menee vientiin. Tärkein vientialue on EU ja suurimmat vientimaat Saksa, Ruotsi ja Kiina. Koko maan tasolla tapahtuneeseen kehitykseen verrattuna viennin kasvu on ollut talouskehityksen keskeinen erottava tekijä. Kesäkuussa 2017 teollisuuden vientiliikevaihto oli Pohjois-Karjalassa 32 % korkeammalla tasolla kuin vuonna 2010. Koko maan tasolla luku oli 6 %.

Käynnissä olevia merkittäviä rakennushankkeita ovat mm. Joensuun toriparkin ja Raatekankaan eritasoliittymän rakentaminen. Asuinrakentaminen Joensuussa ja lähialueilla on vilkasta: luvanvaraisen

rakennus- ja asuntotuotannon osalta aloitettu rakennustuotanto on tänä vuonna ollut kuutiotilavuudella mitattuna suurempi kuin vuosiin. Joensuun asema kasvukeskuksena ja opettajankoulutuksen keskittäminen merkitsevät sitä, että edessä ovat vilkkaat vuodet. Enocell investoi 52 miljoonaa euroa toiseen liukosellun tuotantolinjaan ja yrityssektorilla on lukuisia muita merkittäviä investointihankkeita. Pielisen Karjalan biotalousinvestoinnit ovat toteutuessaan aluetalousvaikutuksiltaan huomattavia. Joensuun asemanseudon kehittämiseen ja ratapihahankkeeseen sisältyvät miljardin euron investoinnit vuoteen 2030 mennessä. Kaupunkikeskustan laajeneminen tarkoittaa 3 500 uutta työpaikka ja 6 000 uutta asukasta.

Kuntatalouden osalta Pohjois-Karjalan kuntien käyttötalouden tilanne on saavuttanut viime vuosina koko maata. Kuntatalouden tilannetta osoittava vuosikate on aiemmasta poiketen ollut koko maata parempi. Huomioitavaa kuitenkin on, että taso on saatu koko maata selvästi kireämmällä kunnallisverotuksen tasolla. Pohjois-Karjalan kuntien painotettu tuloveroprosentti 20,78 vuodelle 2017 on lähes yhden prosenttiyksikön koko maan tasoa korkeampi ja maakuntatasolla verotus on seitsemänneksi kireintä.

Pohjois-Karjalan työllisyysaste oli vuonna 2016 Tilastokeskuksen mukaan 60,6 %, selvästi matalampi kuin koko maan tasolla (68,7 %). Korkean työttömyyden lisäksi Pohjois-Karjalan matalaa työllisyysastetta selittää mm. se, että työvoiman ulkopuolella on paljon erilaisissa aktivointipalveluissa kuten työvoimapolitiisessa koulutuksessa olevia ja lisäksi työmarkkinoilta on siirtynyt väkeä kokonaan pois sekä varhaisen eläköitymisen että syrjäytymisen takia. Lisäksi työvoiman ulkopuolella olevien suureen määrään vaikuttaa opiskelijoiden suuri väestöosuus. Vuoden 2015 joulukuusta lähtien työttömien osuus työvoimasta on ollut Pohjois-Karjalassa maan korkein. Lokakuun 2017 lopulla työttömien osuus oli 14,4 %. Luku oli peräti 4,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin valtakunnallisesti. Työttömien suuresta määrästä huolimatta kehityksessä on myönteisiä piirteitä: laskussa ovat sekä työttömien kokonaismäärä että nuorten, alle 25 -vuotiaiden työttömyys. Yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleiden pitkäaikaistyöttömien määrän kasvu on pysähtynyt. Aktivointipalveluissa on jatkuvasti 4 000–5 500 henkeä, peräti 6–7 % työvoimasta. Näin ollen ns. laajan työttömyyden eli työttömien työnhakijoiden ja palveluissa olevien määrä oli esimerkiksi vuoden 2016 lopulla noin 18 000 henkeä.

Haasteellisen tilanteen hyvä puoli on, että työvoiman kysynnän kasvaessa tarjolla on runsaasti tekijöitä. Tämä on tärkeää tilanteessa, jossa työikäisen väestön määrä vähenee muuta Suomea nopeammin. Osaavan työvoiman saatavuus ja koulutuksen osuvuus ovat keskeisiä haasteita, joihin on vastattava, ettei kasvu tyrehydy osaajapulaan, jota jo nykyisessä tilanteessa esiintyy joissakin ammattiryhmissä ja aloilla. Työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaanto on haaste erityisesti teknologiateollisuudessa: sekä metalli- että muoviteollisuudessa on ollut pulaa osaavista tekijöistä. Kohtaanto-ongelmia on lisäksi sote-aloilla ja erityisesti maakuntakeskuksen ulkopuolella.

Yritys- ja innovaatiotoiminnan sekä osaamisen dynamiikka

Pohjois-Karjalan yrityskehitys on hienoisessa kasvussa, aloittaneiden yritysten määrä on ollut suurempi kuin lopettaneiden. Myös yrityssektorin liikevaihto on kasvussa. Vaikka aivan kaikki yksittäiset toimialat eivät vielä kuluvan vuoden alkupuoliskolla yltäneet kasvuun, ja koko yrityssektorin yhteenlaskettu kasvuluku jäi valtakunnallisesta, kehitys oli laaja-alaista – tasavahvoja lukuja kertyi kaikilta päätoimialoilta, sekä teollisuudesta, rakentamisesta, kaupasta että palveluista. Myös mikroyritykset ovat lähteneet aktiiviseen kehitystyöhön uusien rahoitusinstrumenttien (mm. maaseuturahaston perustamistuki) kannustamana. Kasvuyritysten määrä on kuitenkin suhteellisen pieni muuhun maahan verrattuna. Luottamus tulevaan kehitykseen on yleisten talousnäkömien kohentumisen myötä vahvistunut, mistä kertoo mm. syksyn 2017 Alueelliset kehitysnäkymät -raportti. Kauppakamarin marraskuun lopulla julkistaman barometrin mukaan lähes 90 % maakunnan yrityksistä odottaa suhdanteiden paranevan tai pysyvän vähintään ennallaan. Pk-yritysbarometri sai syksyllä 2017 suhdannenäkymien osalta arvon +20. Luku oli sama kuin vuotta aiemmin ja Kainuun ohella maakunnista pienin (koko maa: +38). Omistajanvaihdosten määrä kasvaa tulevina vuosina, pelkästään Joensuun seudulla on arvioitu tarpeen olevan 1 500 vaihdosta viiden vuoden sisällä.

Pohjoiskarjalaiset yritykset toimivat hyvin erilaisen dynamiikan omaavissa ekosysteemeissä. Marraskuussa 2017 hyväksytyssä Pohjois-Karjalan työllisyyden kasvuohjelmassa tunnistettiin seuraavat ekosysteemit: 1) turvallisuus, 2) biotalous, 3) kehittyneet terveydenhuollon ratkaisut ja korkean teknologian muovituotteet, 4) rakennustuoteratkaisut ja 5) koulutus, oppiminen ja oppimisen digitalisaatio ja 6) paikalliseen kysyntään perustuvat palvelutuoteratkaisut. Eri ekosysteemeissä toimivat yritykset ovat kehittäneet 2010-luvulla systemaattisesti kyvykkyyttään, kilpailukykyään ja osaamistaan sekä investoineet moderniin tuotantoteknologiaan. Tästä huolimatta elinkeinoelämän osuus alueen tutkimus- ja kehittämistoiminnan

menoista oli vuonna 2016 koko maan alhaisin: henkilöstö noin prosentin luokkaa maan t&k -henkilöstöstä, menojen osuus alle prosentin. Haasteena on saada kasvatettua kilpaillun innovaatio- ja tutkimusrahoituksen määrää sekä integroitua vahvasti ekosysteemirahoituksen (Business Finland) kansallisiin verkostoihin.

Suuren rakennetyöttömyyden lisäksi haasteena on osaavan työvoiman saatavuus erityisesti maakunnan reuna-alueilla ja tietyissä tehtävissä. Lisäksi ammatillisen koulutuksen reformi isoine muutoksineen sekä rakenteissa että koulutusmäärissä sekä tutkintotavoitteisen työvoimakoulutuksen siirtyminen yhden kouluttajan varaan aiheuttavat huolta osaavan henkilöstön varmistamisessa alueen yrityksille.

Pohjois-Karjala on merkittävä koulutusmaakunta. Maakunnan koulutusorganisaatiot Itä-Suomen yliopisto (UEF), Karelia-ammattikorkeakoulu ja Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä (PKKY) tarjoavat hyvät mahdollisuudet järjestää eri alojen koulutusta ja siten turvata osaavaa työvoimaa maakunnan vahvoille toimialoille. Oppilaitosten lisääntynyt yritys yhteistyö vahvistaa alueen elinkeinoelämän kehittymistä ja koulutusviennissä on merkittäviä mahdollisuuksia. Luonnonvarakeskus (LUKE), Geologian tutkimuskeskus (GTK), Euroopan metsäinstituutti (EFI), Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus (ISO), Suomen ympäristökeskus (SYKE) ja Joensuun Tiedepuisto täydentävät osaamisperustaa, johon alueen kilpailukyky pohjautuu.

Koulutustilastot kertovat, että tutkinnon suorittaneiden osuus työikäisistä on kasvanut Pohjois-Karjalassa (70,6 %) tasaisesti ja osuus on jo saavuttamassa valtakunnallisen tason (70,7 %). Muutoksen taustalla on maakunnan laaja-alaisen koulutustarjonnan ohella myös työmarkkinoilta poistuvien ja heikommin koulutettujen ikäluokkien suuri koko. Sekä keskiasteen että korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuudet ovat kasvaneet, joskin korkea-asteen osalta osuus on selvästi valtakunnallista pienempi, eikä ero ole juuri supistunut. Peruskoulun jälkeistä tutkintoa vailla olevien 25–29 -vuotiaiden osuus on maakunnassa selvästi pienempi (11,5 %) kuin valtakunnallisesti (16,5 %) ja heidän osuutensa laski vuoteen 2013 asti. Tuolloin ilman tutkintoa olevien osuus kääntyi kasvuun ja koulutusleikkausten takia tilanteen heikkeneminen näkyy myös tulevissa tilastoissa. Kun koulutusmäärärahojen lisäksi myös erilaisten työvoimapolitiittisten aktivointitoimenpiteiden rahoitus on pienentynyt ja esimerkiksi pitkäaikaistyöttömien määrä on suuri, syrjäytymisuhka on lisääntynyt.

Liikkumisen, asumisen ja luonnonympäristön tilannekuva

Pohjois-Karjalalle tyypillisistä olosuhdetekijöistä (pitkät välimatkat, kuntien laaja-alaisuus ja harva asutus sekä vesistöjen pirstoma rakenne) johtuen maakunnan liikennejärjestelmä nojautuu Joensuun kaupunkiseutua lukuun ottamatta pääosin yksityisautoilun varaan. Liikenneverkon kunnan turvaaminen ja maakunnan runsaiden metsävarojen (Pohjois-Karjalan osuus Suomen metsämaan pinta-alasta on 7,2 % ja puuston vuotuisesta kasvusta 8,7 %) lisääntynyt käyttö edellyttävät perusväylänpitoon ml. alempiasteisen tieverkon kunnossapitoon panostamista ja liikenneverkon korjausvelan lyhentämistä. Junamatkustamisessa henkilöliikennemäärät rataosuudella Joensuu–Helsinki ovat parina viime vuotena kasvaneet tasaisesti, tänä vuonna VR on kertonut Joensuun osalta jopa 15 % kasvusta. Poikittaisliikenteen matkustajamäärät ovat sen sijaan vähentyneet Joensuu–Pieksämäki -osuuden junavuorojen karsimisen myötä. Joensuun lentoaseman matkustajamäärä oli vuonna 2016 noin 122 500 henkilöä. Joensuun ja Helsingin välillä on arkipäivin noin viisi päivittäistä lentovuoroa. Viikonloppuisin vuorotarjonta on vähäisempää.

Venäläisten rajanylittäjien määrä Niiralan kansainvälisellä rajanylityspaikalla on kasvussa ja tulee tänä vuonna rikkomaan 500 000 ylittäjän rajan. Pohjois-Karjalassa on toteutettu tai käynnissä useita liikenteeseen ja logistiikkaan liittyviä hankkeita (mm. TenTacle, EMMA, Niirala – portti itään ja länteen). Myös huippunopean laajakaistan rakentamista on edistetty hankkeilla. Laajakaistayhteyksien parantaminen on välttämätöntä erityisesti yritystoiminnan ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi harvan asutuksen alueilla. Kaupallisten teleyritysten vähäinen kiinnostus ja tukirahoituksen riittämättömyys ovat haasteita.

Laajat ja monipuoliset vesistöalueet ja monimuotoinen luonnonympäristö luovat edellytykset mm. matkailulle ja loma-asutukselle. Kesämökkien määrä maakunnassa on 1,6 kertaa suurempi kuin maassa keskimäärin. Reuna-alueiden autioituessa palveluiden järjestäminen vähenevälle väestölle on haasteellista ja maaseutualueiden tarjoamat mahdollisuudet elinkeinotoiminnalle uhkaavat jäädä hyödyntämättä.

Pohjois-Karjalan tavoitteena on olla öljyvapaa maakunta, millä tarkoitetaan vapautta fossiilisesta öljystä. Pohjois-Karjalassa halutaan olla eturintamassa tuottamassa ja käyttämässä uusiutuvia energioita kestäväällä ja järkevällä tavalla. Tilastot osoittavat, että tavoitteessa ollaan jo pitkällä: vuonna 2014 Pohjois-Karjalassa käytetystä kokonaisenergiasta 66 % oli tuotettu uusiutuville energiamuodoilla. Puuenergian osuus

kokonaisenergiankäytöstä oli jo 51 %. Fossiilisen lämmitysöljyn käyttö on vähentynyt ja sen osuus on enää noin 5 % kokonaisenergiasta.

Pohjois-Karjalan kasvihuonekaasupäästöt laskivat 27 % vuodesta 2007 vuoteen 2015. Asukaslukuun verrattuna pohjoiskarjalaisen ihmisen hiilijalanjälki on kansallista keskiarvoa selvästi alemmalla tasolla. Vesistöjen fosfori- ja typpikuormitus ovat viime vuosina hieman kasvaneet, mutta maakunnan osuus koko maan kuormituksesta on varsin pieni. Maakunnan vesistöt ovat pääosin hyvässä tai erinomaisessa kunnossa. Pohjavesivarat ovat runsaita ja hyvälaatuisia. Luonnonvarojen kestävä käyttö ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen edellyttävät jatkuvaa yhteensovittamista.

Terveyden ja hyvinvoinnin dynamiikka

Ikärakenteen vaikutukset poissulkevan sairastavuusindeksin perusteella Pohjois-Karjala on sairastavimpien maakuntien joukossa, mutta väestö on terveempää kuin aiemmin (2010: 129,8 => 2014: 117,8). Väestörakenteen ikääntyminen lisää palvelujen tarvetta ja aiheuttaa muutostarpeita nykyisiin palvelujärjestelmiin ja niiden ylläpitoon. Sosiaali- ja terveydenhuollon haasteisiin ja menopaineiden kasvuun on haettu uusia ratkaisuja vuoden 2017 alussa aloittaneella Siun sotella, joka on samalla maakunnan proaktiivinen vastaus valtakunnalliseen sote-uudistukseen.

Väestön hyvinvoinnin ja sosiaalisen osallisuuden kannalta Pohjois-Karjalan vaikea ja pitkittynyt työttömyystilanne ja asukkaiden keskimääräistä matalampi tulotaso merkitsevät haasteita. THL:n ATH-tutkimuksen mukaan elämänlaatunsa keskimääräistä paremmaksi tuntevien osuus oli vuonna 2015 Pohjois-Karjalassa 52,1 % eli maan toiseksi alhaisin (Suomi: 56,4 %), toisaalta itsensä onnelliseksi tunteiden suhteellinen osuus (49,7 %) ei jäänyt paljoakaan keskiarvosta (50,6 %).

Käytettävissä olevat tulot olivat vuonna 2014 Pohjois-Karjalassa maan kolmanneksi alhaisimmat. Palkkatulot olivat koko maan pienimmät, mutta sosiaaliuudat ja muut tulonsiirrot olivat puolestaan keskimääräistä suurempia kompensoiden hieman palkkatuloeroja. Toimeentulotukea saavien osuus on Pohjois-Karjalassa (8,2 %) hieman suurempi kuin valtakunnallisesti (7,3 %). Ero on kuitenkin muutamassa vuodessa puolittunut, kun toimeentulotukea saavien osuus on koko maan tasolla hieman kasvanut, mutta Pohjois-Karjalassa puolestaan laskenut.